

I. évfolyam. Budapest, 1894 június 15. 12. szám.

TANULÓK LAPJA

SZERKESZTI

Dr. RUPP KORNÉL

TANÁR.

Előfizetési ár:

<i>Egész évre</i>	1 60 kr.
<i>Fél évre</i>	— 80 „
<i>Negyed évre</i>	— 40 „

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IX. ker., Imre-utca 9. sz.

Tartalom:

Mi a műveltség. — Születésnemesség és lélekemesség. — A hősök Homérnál és Tassónál. — Arany János Toldijáról. — A görög műizlés az építézet terén. — A természeti környezet hatása szellemi életünkre. — A borítékon: Gondolatok. — Feladatok. — A rászédelt ördög. — Különfélék. — Szerkesztői üzenetek.

GONDOLATOK.

Költőnek lenni nem nehéz. De olyan költőnek lenni, a klt mindenki megért: ez ritka isteni adomány.

Az az irodalom, melyben csak apró dolgok teremnek, nem lehet nemzeti irodalom; mert az csak egyesek ötleteit, de nem a nemzet érzelmeit juttatja kifejezésre.

A legelső költemény volt az első öntudatos ember azon gondolata, melyet az első napsugár látása benne fölébresztett.

Mi a költészet? Az életnek ama része, amit előre látunk, vagy amire vissza gondolunk!

A szív kincsei érnek annyit, mint az észéi! Épen azért, mert a szív hamarabb felejt mint az ész, ne resteljük, s álljunk meg a rózsánál, melynek illata elbűvölt, hogy emléke mentül tovább derengjen a szívben.

Irtózzál attól az ifjutól, a ki gáncsolva emlegeti az érzelmeket . . . üres annak a lelke.

A ki téged szeret, mielőtt ismerne, a ki téged dicsér, mielőtt te dicsérted, a ki téged segít, mielőtt rászorultál, ne válaszd barátodnak.

Az emberek egymás válán emelkednek legtöbbször a magasba: Persze, hogy letiporják egymást a fölfelé törekvésben.

Nem az a bukás, ha egy szép cél kivételét a sors, vagy ellentétes körülmények lehetetlenné téstik, hanem az, ha cserben hagyjuk kitüzött célunkat.

A természet legszebb alkotásai azért oly tökéletesek, mert alávetik magukat a fokozatos fejlődés törvényeinek . . . Az ember ugrani akar, korokat akar áthidalni; s minden ilyen kísérlete kudarczot vall; s összetörött testtel hull a kora sirba.

A szívben van az élet, az észben a hatalom.

Mosdóssy Imre.

FELADATOK.

I. A kisebb (1. 2. oszt.) tanulók írják le a Tengerszem cz. közleményünke saját szavaikkal.

II. A 3. 4. oszt. tanulók készítsék el egy tetszés szerinti nagyobb olvasmányt vázlatát, vagy keressék ki a Toldi első énekéből a hasonlatokat.

III. A felsőbb osztályu tanulóknak adjanak számot egy barátjukhoz intézett levélben arról, mennyivel tudnak többet az idén, mint a mult iskolai évben, főleg miben veszik észre a haladást, a szoros kutatás után különösen minek tulajdonítják azt, hogy szorgalmasak voltak, hogy előmenetelt tettek, mi ösztönözte őket erre, minő forrásra vezetik ezt vissza. Figyelmeztetjük azonban azokat, kik e tételt hajlandók kidolgozni, ne higgyék azt, hogy e tételt egy közönséges levélben röviden fel lehet dolgozni. Sokat kell ám e felett gondolkodni, sokat és sokféleről írni, tehát az anyaggyűjtésre foroitsanak nagy gondot.

Megfejtési határidő: 1894. augusztus 10. A legjobb dolgozat írója Csiky Gergely. A nagyralermelt cz. vigjátékát kapja.

A 7. számban feladott dolgozatok közül „Az elégedetlenség forrásai“ czimű feladványukat a mult számunkban közölt megfejtőkön kívül Strasszer Miksa (Mis-

Az ész világít, de nem melegít, nem képes boldogítani. A mult század végének viszonyait minek köszönhetjük, ha nem annak, hogy Voltaire, Diderot s társai törekvései a francia nemzet nagy részének szívéből kiirtották a vallást — a francia forradalom volt az, mely az ész istennőjének oltárt emelt, s ez oltárra imádásának tárgyát, egy becstelen nőszemélyt helyezett. Így válik az a nemzet, mely szívéből az egyetlen vigasztaló eszközt kitepi, fenevaddá; mely lelkének legdrágább kincsétől, a hittől, magát megfosztja, mely nem akar Istent hinni s szeretni, bálványimádóvá; mely minden vallásos szent érzelemből kivetkőzik, hogy szabad legyen, a legundokabb szenvedélyek rabszolgájává.

Valamint a virágból a pók mérget, a méh mézet szív, úgy lehet az ész az emberi nem jótévője a vallással párosulva s ugyan-csak az emberi nem boldogságának megölője, ha a hitet akarja megsemmisíteni.

Jer, büszke észimádó! pillants az emberi ész történelmébe; lapozd át a küzdelem és tévedések e történetét; utazd át a kutató ész által első lépéstől napjainkig befutott utat, s tapasztalni fogod, mily kevés világosság az, a mi itt-ott jótékonyan hat kifáradt s üdítő pontot kereső szemedre. Az emberi ész történelme, e világító nap pályája, félvilágos labirint, a melynek folyosói közül kijutni vezérfény nélkül nem lehet: a bölcsellettörténelem borus ég, a melynek szakadozott felhői csak gyenge napsugarakat bocsátanak át, de a napot látni nem engedik.

Alapozva a bölcselkedés történetét; látva a hiú erőlködést: megfejteni azt, a mit az ember a maga eszével meg nem fejthet; elérni azt a magaslatot, a melyre az ember a maga erejéből nem emelkedhetik; valóban szomorú érzés ragadja meg az ember szívét s csüggedés szállja meg, midőn tapasztalja, hogy annyi fáradhatatlan törekvés, annyi munka, önfeláldozás egy elérhetlen cél elérésére volt fordítva. De hát nincs-e eszünk az igazságra teremtvé? Igen! s a ki ezt tagadni meri, üsse fel a bölcselkedés történelmét és látni fogja, hogy az ember esze mily nyugtalanul, mily lázasan keresé az igazságot. Mért tehát az emberre mérve e tantalusi kín, annak keresésére kárhóztatva, a mit el nem érhet? Elérheti, elérheti! Csak egy lépés a jó útra. S ezt az egy lépést nem akarják megtenni az emberek; ott keresik az igazságot s úgy keresik, a hol s a hogyan az meg nem található.

Hidd el nekem, egy Isten csak
Élvezheti e nagy egészet,
Ki az örök fényt alkotá magának,
S engem homályban élni készített.

Igy szól Mephistopheles Fausthoz, hogy őt, ismervén daczoságát, még inkább felbujtsa. Egy isten foghatja csak fel a mindenséget s mi? csak egy parányi porszem vagyunk!

✱

TANULÓK LAPJA

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . . 1 frt 60 kr.

Fél évre . . . . . — frt 80 kr.

Negyed évre . . . . . — frt 40 kr.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztő és kiadó:

Dr. RUPP KORNÉL

tanár.

Az előfizetési díjak

a „Tanulók Lapja” kiadóhivatalába IX. ker., Imre-utca 9. sz. alá küldendők.

Hirdetések felvétele Sikray S. irodájában VI. Váci-körút 88. sz.

Mi a műveltség? ✓

Bevezetés. Műveltség, ez korunk jelszava. Ma napság minden törekvés a műveltség terjesztésére irányul, s úgy a tudomány, mint az irodalom körében mozgalom indult meg, hogy népies kiadások által a kutatások eredményei hozzáférhetőek legyenek. Gyakran azonban a műveltség fogalma igen csekély tere szorítkozik, helytelenül fogják fel, sokszor csak külső formákra alkalmazzák. Az igazi műveltség azonban nemcsak külső már, hanem a lélek műveltsége.

Tárgyalás. Az igazi műveltség nagyon sokat kíván.

1. A test kiképzését, hogy erős és hajlékony legyen. A test a lelket szolgálja, ezért izmosnak és ügyesnek kell lennie. A régiek sokkal több gondot fordítottak a test kiképzésére: a gymnasiumok, palaestra, a Mars mező stb. Innen magyarázható, hogy a régiekben több erő volt. Igaza van századunknak, midőn a kötelező tornázást hirdeti s a gyermeknevelés egyik főtárgyává teszi; régi mulasztást akar ezzel pótolni.

2. Az ember belső világának kiképzése és pedig: a) az ismeret gazdagság megkivánja, hogy úgy a tudományok mint az anyagi erdelek terén bizonyos általános ismeretekkel birjunk, e mellett azonban egy téren szakembereknek kell lennünk.

3. Az érzelem gazdagság: a szép iránt való érzék, az igazságszeretet, a jó iránti hajlandóság, az akarat erő: annak bizonyos erkölcsi iránya, határozottság a jó keresésében és a rossz elhárításában. Jellem nélküli gyöngeség és erkölcstelenség nem tarthat igényt igazi műveltségre.

A művelődés soha sincs végkép befejezve úgy, hogy szükségtelené válnék a további képzés; a műveltség magában hordja célját, az érdeklődést minden iránt, a mi általánosságban az ember érdeklődését felkelti.

Befejezés. A cél magasztos és nehezen elérhető, gyakran áll be egyoldalúság; vagy fektetnek némelyek fősúlyt a testi kiképzésre és a külsőségekre, mások viszont praktikus készültségekre és üzleti jártasságra. Vannak viszont, akik egy halmaz ismeretet szereznek össze biztos tudás nélkül. Egyöntetőség a földolog itt is, mint mindenben.

✱

Születés-nemesség és lélek-nemesség.

Midőn Horatius Maecenas barátságát elnyerte, sok irigye támadt. Szemére hányták, hogy rabszolga fia s így nem méltó ily előkelő férfiú barátságára.

1. Könyvének hatodik satyrájában felel irigyei rosszakaratu beszédeire, a melyben elismerve a születési nemesség előnyeit magának mégis inkább választja a sziv és lélek nemességet, melynek szintén meg vannak a maga előnyei.

Miben állanak a születési nemesség előnyei s miben a lélek-nemességé?

I. Belső előnyök:

a) Dicső ősök, a kik unokáiknak követésre méltó például szolgálnak, kik lélekerejüket öröklik. Horatius méltán mondja: Fortes ereantur fortibus ac bonis. (A Valeriusok, Claudisok és Fabiusok Rómában! Eszterházy, Károlyi, Széchenyi grófok nálunk!)

b) Megkönnyíti a magasabb kiképeztetést ha vele nagy vagyon jár. Horatius: Doctrina sed vim promovit insitam (Od. IV. 4. 33.) nyílt ház, jó nevelők és tanárok, nagy utazások.

II. Külső előnyök:

a) Magas társadalmi állás. Herczegi rangja a római aristocratiának; a lovagintézménye; az udvarképesség.

b) Könnyen elérhető magas méltóságok és állások. A régi Rómában a patriciusok, később a nobilek osztálya; ezzel szemben a homines novi. A nemes főkáptalan; herczegprimások.

II. A lélek-nemesség.

A fogalom értelmezése. A sziv és kedély-nemességet kell alatta főleg értenünk, melyhez tehetség és erő járul. Horatius főleg jellemének nemességével ébresztette maga iránt Maecenas jó hajlamait. Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum. Non patre praeclaro, sed vita et pectore puro. (Sat. 6, 63.) De ha nem lett volna költő, bajosan nyerte volna el Maecenas barátságát.

1. Belső megnyugvás; szellemszabadság. Horatius önéletírása. (Sat. t. 6. 110.)

2. Emeertársai szeretete és kerülése. Horatius mint Maecenas és Augustus barátja.

3. Jótékony hatás a környezetre

4. Nagy tetteknel az utókor dicsőítése. Non omnis moriar, — mondja Horatius magáról és méltán. Születés-nemesség párosulva a lélek-nemességgel alkotnak olyan embert, a ki csodálatra és szeretetre érdemes.

A XIX. század fejlődött kulturája ledöntötte a korlátokat a polgárság és nemesség között. A törvény előtt mindnyájan egyenlők vagyunk, s bár az említett előnyök a született nemeknek több biztosítékot nyújtanak úgy a magasabb művelődésre, mint az előkelő társadalmi állásokra való emelkedésre, mégis ma már nem az

ősök multja és dicső tettei teszik értékké az unokát, hanem saját lelkének nemessége. Finom erkölcs. finom bánásmód és modor párosulva a biztos tudással: ez a lélek-nemesség igazi alapja. Ezt nem lehet örökölni vagy megvásárolni, — ezt magunknak kell megszerezni.

A hősök Homérról és Tassóról.

(Párhuzam.)

Harczias századok legkedvezőbbek a költészetre, mert tele vannak régi bizonytalan hagyományokkal, minőket a természetöknél fogva kissé hazug műzsák legjobban szeretnek. Mennyi rendkívüli dolgot látunk naponként szemünk előtt történni a nélkül, hogy valami különös érdeklődéssel volnánk irántuk; ellenben órákig elhallgatjuk azon homályos események elbeszélését, melyektől hosszabb időköz választ el bennünket; minek az az oka, mert a világ legnagyobb eseményei is, magunkban véve kicsinyek és a lélek, mely az emberi dolgok e hibáját ismeri és szüntelen a mérhetlenség után vágyódik, csak a bizonytalanság kövében akarja a dolgokat látni, hogy tetszése szerint való nagyságban képzelhesse azokat.

A harczias századok szelleme bizonyos vegyülete a még műveletlen polgári és a befolyásának tetőpontján levő valósi állapotnak. A barbárság és pogányság szülte Homér hőseit; a barbárság és kereszténység Tassó lovagjait.

Vajjon a hősök vagy a lovagok vannak-e akár költészet, akár az erkölcsiség szempontjából előnyben? Ezt akatjuk most vizsgálni.

Eltekintve a két költő sajátos szellemétől s csak az embert emberhez hasonlítva, kitűnik, hogy a „Megszabadított Jeruzsálem“ alakjai magasabbak, mint az Iliásé.

Valóban, minő különbség az oly egyenes lelkű, oly önzetlen, oly humanus lovagok és a szőszegő, kincsvágyó, kegyetlen, ellenségeik hulláit meggyalázó harczosok között, kik büneik álfal lettek költői aiakokká, mint amazok erényeik által! Ha hősiesség alatt a szenvedélyek legyőzését értjük az erény javára, akkor kétségkívül Gottfried és nem Agamemnon a valódi hős. Mi az oka, hogy Tassó a lovagokat rajzolva, a tökéletes harczos mintaképét rajzolja meg, míg Homér a hőskor embereiben embertelen alakokat állít elénk? Az, hogy a kereszténység már születésekor magával hozta az erkölcsi eszményt, vagyis a jellemek nsményét; a pogányság pedig ez előnyben nem részesítheté Ilión dalmokát.

Az eszmény u. i. kétféle: erkölcsi és physikai; mindkettő a társadalomtól nyerte létezését.

A természethez nagyon közel álló ember, minő a vad, nem ismeri az eszményt; megalégszik, ha dalaiban híven visszaadja, a

mit lát. Ha a pusztában él, képei nemesek és egyszerűek; nincs rajtok rossz izlés, de egyhangúak, s a cselekmények, melyeket előadnak, sohasem emelkednek a hősiességig. Homér százada már messze távozott az első időkől. Hogy a kanadai nyilával egy özet elejt; hogy rengetegben mognyúzza; az áldozatot illatos tölgyfa szén fölé helyezi; mindez költői. De Achilles sátorában medenczékkel, nyársakkal, edényekkel találkozunk; még valamivel több részlet kell csak és Homér beleesik a leírásba és kezd némely dolgokat eltitkolni. Azon arányban, a mint a társadalom többszöröse az élet szükségait, megtanulták a költők, hogy most már többé nem kell mindent, mint régente, a szemek elé tárni, hanem jó a kép bizonyos készleteit elleplezni. Az első lépés meg lévén téve, látták, hogy még válogatni is kell; azután, hogy a kiválasztott tárgy alkalmas valamely szebb alak fölvetelére vagy bizonyos helyzetben szebb hatás előidézésére. És így valamit mindig titkolva és válogatva, valamit elvéve vagy hozzáadva, oly alakokhoz jutottak, melyek többé nem voltak már természetesekek, de a természetnél tökéletesebbek; a művészek ez alakokat eszménynek nevezték.

Az eszmény tehát nem egyéb, mint a válogatás és titkolás művészete. Ez a meghatározás az erkölcsi és physikai eszményre egyaránt alkalmazható; ez úgy származik, ha a tárgyak beteges részeit ügyesen eltakarjuk; amaz, ha a lélek bizonyos gyenge oldalait a szem elől elfüggönyözzük, mert a léleknek ép úgy vannak szégyenletes szükségai és alsóbb részei, mint a testnek.

Egyedül csak az ember képes arra, hogy a természetnél tökéletesebbnek, hogy Istenhez hasonlónak képzeltesse. Ugyan ki kísértene meg a ló, sas vagy oroszlán eszményét festeni? Ez is magasabb rendeltetésünknek egyik bizonyítéka.

Minél hamarabb éri el valamely társadalomban az erkölcsi fejlődés a maga legmagasabb fokát, annál hamarabb jut az erkölcsi eszmény a jellemek eszményéhez. Mig apáink nagy részt barbárok voltak, köztük az eszmény a kereszténység segélyével tökéletességének fénypontján állott; mint vannak emberek, kik testileg vadak, de lelkileg műveltek.

Ez teszi a lovagkor szépségét, ez ad neki főlényt úgy a hőskor, mint az újabb századok fölött. Kisértse meg valaki Görögország legelső korát festeni, a mennyi kellemest nyujt erkölcsiek egyszerűsége, annyira visszataszító jellemük barbársága; az istenek vallásában semmi sem volt, mi a természet vadságát és a kezdetleges erények elégtelenségét pótolta volna.

Egyedül a lovagszázadok nyujtják az igazság és költés szép színvegyületét. Egy részről erkölcsiek képét természetes egyszerűségükben adhatjuk: ódon kastély, tágas tűzhely, lovagjátékok, vadászatk, kúrhang, fegyverzőrej mind oly dolgok, melyekben semmi sincs, mi az izlést sértene, mit kiválasztani vagy elrejteni kellene. Másrészt a keresztény költő nem kénytelen, mint Homér, festményét egy barbár vagy természeti alak odaállításával elhomályosítani: a kereszténység neki a tökéletes hőst adja. Innen van, hogy míg

a physikai tárgyakra nézve Tasso a természetben marad, addig erkölcsi tárgyaira nézve e természetten fölül áll.

Ha a lovagerények csak egyszerűen a költők által képzett erkölcsi erények volnának, nem volna bennök élet és kapcsolatosság. Példa rá Aeneas, kiből Vergil egy bölcselkedő hőst csinál. A lovagok nem elégsznek meg azzal, hogy a rosszat kerüljék, jót is akarnak cselekedni; náluk van a munkás sseretet, és bizonyos fensőbb nem mindennapi légkörben mozognak. A lovag nem hazudott soha, a lovag szegény volt és a legönzetelebb az emberek között, bejárta a világot, hogy védje az árvát és az özvegyet.

(Folyt. köv.)

Arany János Toldijáról.

A Toldi stilisztikai szépsége.

Előhang.

Arany János, az eposz költőknél szokásos invocatio helyett „Előhangot“ ad, melyben azért jelzi művészi vonásokkal Toldi óriási erejét, mert legfőbb tulajdonságaival csak tizenhat sorban mutatja be s hosszabban foglalkozván Toldi Miklós alakjával, roppant erejével s nevezetes tetteivel, mielőtt a történet elbeszéléséhez fogna, képzelme kigyul s ilyen vízióval festi előttünk:

Mint, ha pásztortűz ég őszi éjszakákon,
Messziről lobogva tengert pusztaságon;
Toldi Miklós képe úgy tűnik fel nékem,
Majd kilencz tiz emberöltő régiségben.
Rémlik, mintha látnám termetes növését,
Pusztító csatában szálfá-öklelését,
Hallanám dübörgő hangjait szavának,
Kit ma képzelnétek Isten haragjának.

A bevezetés hasonlat, melyben a költő szembeállítja Toldi alakját a tenger pusztaságon lobogó pásztortűzzel. A 7-ik sor hyperbole, a melyet azért használ a költő, hogy előre is kellő csodálatot s így magas fokú érdekeltséget keltsen Toldi roppant ereje iránt, melyet nagytassal fest. Itt a hyperbole Toldi ereje nagyságának tulzolásában rejlik. A 8. sor „kit“ kifejezésének a mai nyelvben a „melyet“ felel meg. Ez régies alak, de a melyet a nép ma is használ személynél, állat és dolognévnel egyformán.

Ez volt ám az ember, ha kellett a gáton,
Nem terem ma párja hetedhét országon;
Ha most feltámadna s eljönne közéték,
Minden dolgát szemfényvesztésnek néznének.
Hárman sem birnátok sulyos buzogányát.
Parittyaköveit, öklelő kopjáját;
Elhúlnétek, látva rettenetes paizsát
És. kit a csizmáján viselt, sarkantyuját.

A milyen hatás okozta e víziót oly hatást tesz az az olvasó lelkére is. Mind azt az olvasó is elképzeli a mit a költő eléje állított s mert hosszabbban és mélyebben foglalkozik vele reá is erősebb hatással van, érdeklődése és figyelme nagyobb mértékben felkelt.

„Elhülnétek“ tősgyökeres magyar szólásmód, u. n. idiotizmus, a mi alatt a fogalmak és gondolatok eredeti kifejezését értjük. Ilyenek pl. sirva fakadt, neki busulja magát, vékonypénzü, nagy fába vágta a fejszét, fölszórta a sátorfáját, valakinek jóéjszakát mond, szeme-szája eláll, odaszól, nekimegy stb. Valóságos egyedi (specialis) sajátságok ezek, melyekben valamely nemzet gondolkodása, eszejárása, képzelődése, lelki hangulata szembeszökően tárul elénk. S minél több idiotizmus van egy nyelvben, fordítása is annál nehezebb más nyelvekre. Vissza lehet ugyan adni az értelmet, de az eredetinek színe, illata, zamata, ereje a legtöbb esetben elmosódik vagy elvész. A magyar nyelvben rendkívül sok ilyen eredeti kifejezés van, melyet vagy nem is lehet szószerint fordítani, vagy ha értelme vissza van adva, az nagyon elmarad az eredetől; a fénynek csak árnyéka. Petőfit, a legeredetibb magyar költőt Európa majd minden nyelvére lefordították már, de visszaadni az igazi, a valódi Petőfit a maga magyaros eredetiségében senkinek sem sikerült. Őt csak a magyar képes élvezni és csodálni igazán, mert ő érti teljesen. (Dengi.)

Az utolsó sor Ilosvaiból van átvéve. A „kit“ régies alak.

(Folytatás köv.)

A görög műizlés az építészet terén.

Sajátságos jelenségnek tűnhetik föl előttünk, mennyire képesek az ókori keleti népek műizlésük jellegét alkotásaikon feltüntetni. Bizonyos korlátoltság, egyoldalúság az, a mi őket jellemzi, s a mi úgy az építészeti, mint egyéb alkotásaikon azonnal szembe-tűnő, de a mi hazájuk földrajzi physiognomiájából könnyen megmagyarázható. Egyik sem birt közülök oly magasra emelkedni, hogy a többire döntő befolyással lehetett volna. Az indusok szent folyóik félreeső vidékein, a perzsák hegyeitől körülvont síkságaikon, a babylonok a Tigris és Eufrat völgyeiben, az egyiptomiak a Nilus keskeny határolt partvonalain: valamennyien kivétel nélkül azon folyó körül huzódnak meg, melyre testi és lelki léteik utalva van. Ez az oka, hogy nem élnek egyedi életet, hogy nem fejlődnek, idevezethető vissza az a merev egyhangúság, a mi századokon keresztül rájuk nehezül. Ugy tűnik fel, mintha a természet varázsa tartaná őket lebilencselve, mintha egy láthatatlan felsőbb kéz nagyszerű beosztása igazgatná földrajzi fekvések által e népek sorsát, kinek alkotásait a görög génius teremtő erejének kellett megelőzni:

az egyhangu dallamra csak a görögöknél következett a teljes harmonia. Ugy tekinthetjük őket, mint hatalmas lépcsőket, melyek különböző oldalról a magasba vezetnek, melynek tetején méltó korolarium gyanánt oit áll a hatalmas görög márványtemplom a maga lebüvölő, de impozans egyszerűségével.

Ha Görögország földrajzi helyzetét a többi országokéval összehasonlítjuk, azonnal szemünkbe tűnik a kiváló ellentét. Itt nem nyomott a tropikus vegetáció, hanem buja a tenyészet, rügy, virág, gyümölcs mindenféle, mintha csak egy déli égalj összes áldásdús enyhése és kelleme e helyen volna egyesítve. Nem volt itt szükség messzeterjedő, fáradságos földmívelési munkálatokra, termett a föld csekély gondozása mellett is annyit, hogy jutott bőven az anyagiakból mindenre, s hogy a görögnek maradt ideje elég mással is foglalkozni. Földjét hegyek és völgyek tarkázzák, zöld ligetek árnya kinál illatos hűsével a fáradt utast, a részek aránya alkalmas településhelyül szolgálván a legalkalmasabb volt városok alapítására. A partok mentén kikötők emelkednek, honnan három világrészbe vitorláznak, a hajók, göczpontjává téve Görögországot a világkereskedelemnek, ezáltal is elősegítve a cselekvés és gondolat gyorsab mozgékonyását.

Olyan népet találunk e földön, mely fel tudja használni az előnyöket saját fejlődésének javára s e fejlődést fokozni is képes. Ha az ókor többi népeinél az erő, a massa imponált; Görögország kizárólag a phantazia képviselője, itt a tételődő szellem, amott a gyakorlati irány k.felé: a görögökben e kettős sajátság harmonikus egybeolvadását találjuk. S mivel mindkettő fejlesztésére és érvényesítésére egyenlő gondot fordítottak, egyik sem fejlődött ki a másik hátrányára, hanem egyrészt bölcs mértékletesség fejlődött ki belőle, mely a kolosszális nagyszerűségtől idegenkedett, másrészt a képzés összhangja, mely a legfinomabb izlésű egyéni érzés hatását teszi ránk.

Ezzel kapcsolatban állt a görög népben nyilatkozó hatalmas szabadság-vágy. A komány legrégebb formája, mi minden népnél az absolutizmus alakjában jelentkezik, már a dalok korában is mennyire különbözik a kényuralom jellegétől! Királyaikat a nép bölcsei és vénei veszik körül s fontos dolgokban már akkor is a nép akarata dönt. Csak ezután virágzott ki a politikai szabadság hatalmas fája, melynek egyedül védő ágai alatt képesek azon virágok fejlődni, melyeket minden idő csodálattal bámul.

Minő nagy lesz az ellentét kelet zsarnok uralkodóival szemben! Ott minden, még a művészet is a korlátlan uralkodó kényének van alávetve, kinek a végrehajtó népközeg engedelmes rabszolgája. Ime ezek műveinek egyhangu nagysága ebből magyarázható, mely a szellemszabadság bélyegét hiába iparkodik az impozans tömegséggel pótolni. A görög műrecek egy tetterős, öntudatos, nép élénk képzelmenek, erős szellemének, meleg érzésének szüleményei: Innen van az építészetnek azon társa határolt, plasztikus alakja, mely minden természeti kényasztól ment, melyek mint élő egye-

diségek fénylőn állnak előttünk: Csakhamar azonban a szabadság is, a görög nép emez alapelve — korlátlan önkényné fajult volna, ha a velük született hajlam, az őszhangra, nemes mértékletességre való törekvés közbe nem lép. Minő jól esik a minden alkotásaikból jótékonyan, megnyugtatólag előtűnő, mértékletesség, mely a tragoe diában, ennek mint alaptörvénynek áthágása által nyilatkozó tragikus katasztrófa alapját képezi.

Ez az oka, hogy a görög műveltség és művészet minden nemzeti vonása daczára általános érvényű, mely neki a klasszikus nevet megszerezte. Az indusok, perzsák és egyiptomiak bár nagyban művelték az építészetet, de jellemök egyoldalú volt és korlátozottabb, semhogy műveik más népeknek s kulturkorszakoknak irányadók lettek volna. Csak a görög volt az igazi művészet mestere. Ezért viseli a görög architektúra általánossága mellett is legtöbbször a szabad egyéniség bélyegét magán. Habár az idősebb néptörzsek évezredes kulturájuk mellett Görögország élete rövid: e kis helyen a haladás felé óriás lépésekkel sietett s csak azon gazságot látszik bizonyítani, hogy a lét értéke nem az időtartam hosszúságától, hanem a haladás minőségének mértékétől függ.

A természeti környezet hatása szellemi életünkre.

Ellenkezőleg, a csúcsives egyház belseje mysticus homályra számitott, a sima faltér kevés volt benne, s így a festett képhez sem helye, sem világossága elégséges. Két hatalmas stíl volt két hatalmas ellentét. Az egyik mintha így szólt volna: dicsérjétek az Istent az ő teremtményeinek pompájában; — a másik mintha ezt mondotta volna: vonuljatok el a külső fénytől menjetek a magányosság csöndjébe, zárjátok el szeméiteket a természet és világ pompája elől, mélyedjétek saját lelketekbe s a nagy tanokban, a hititkok rejtelmes föntségében fogjátok megtalálni őt, az Istent. — Amaz világos színekben pazar és derült volt, mint Italia égalja, — ez sötét, homályos és komor mint az éjszaké. Még függélyes vonalakban képződő magas tornyai is, melyekben kis, kőkeresztekből formált rózsalakok tették az egyedüli díszet, hasonlítottak az éjszakai meredek sziklákhoz, gyér növényzetökkel körözsáikkal, melyeket a természetrajz is a tetők örökzöldjének mond; hasonlítottak a fenyűhöz, az éjszakai föld sajátos fájához. Európa éjszakai, különösen hegyi vidékei szintén lázasan karolták föl e stílt a mindenben őszhangra törekvő szellem önkénytelen is észrevette benne a földjével és saját lelki világával való rokonságot; — Italia és az olasz művészet soha sem rokonszenvezett vele, megmaradt kedves román stílja mellett.

(Folyt. köv.)

TANULÓK LAPJA

Előfizetési árak:	Szerkesztő és kiadó:	Az előfizetési díjak
Egész évre . . . . . 1 frt 60 kr.	Dr. RUPP KORNÉL	a „Tanulók Lapja” kiadóhivatalába IX. ker., Imre-utca 9. sz. alá küldendő.
Fél évre . . . . . — frt 80 kr.	tanár.	Hirdetések felvétele Sikray S. irodájában VI. Váci-körút 83. sz.
Negyed évre . . . . . — frt 40 kr.		
Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.		

A reggel.

Már tova vonul a hold halvány kíséretével, már pitymallik a szürkülő égen a hajnal. A levegő fakó árnyai lassanként elhagyják a rónát s az erdők mélyébe húzódnak. A hegyek csúcsain sűrű ködpárák keringenek fel s alá, mintegy vitatkozni látszanak maguk között, hogyan illanjanak el a nap megérkezése elől. A folyók gyors futása s a tenger lassú árja gőzzel van borítva, majd lassan-lassan e párák a szomszédos dombokra ülnek; a hegyek ormai s a háztetők kinyúlnak a sötétségből, s a szürke hegyek hosszú láncolata, mely az ég kékjével olvadt össze, most újra megjelen; a már megvilágított patakocskán hűvös szellő lengedez, dévaj játék közt kiesiny hullámokat fodorítva, s arra a közeli friss bokrokból reggeli harmateseppeket dobálva. A felhős égen följebb száll a biborfény, mely bevonja az egész horizont, a tépett felhők közül kíváncsian kandikálnak elő a napsugarak s pajzán játékot üznek a hegyek és gombok tetején csillogó harmattal, mintegy a természet figyelmét fölkelendők az ég királynéjának közeledtére. Lángba borul az egész kelet, az ég csupa fényben ragyog; a hegyek izzó vörösek. Az erdő boltózatán kedves rózsapír olvad szét s köröskörül a mezők már aranyban úsznak. Végre a látóhatáron lassan felemelkedik a nap, mint egy hullámzó, tajtékzó tűztenger. Sugárai mindent bevilágítanak s a természet érzi jelenlétét. Világosságának fénye felragyog a harmatos mezőkön s a rétek a leggazdagabb színpompájú zománczban úsznak, a virágok szétnyílnak s megnedvesült leveleikben visszatükröződik a felébredt nap. Az elrejtett bokrokban csalogány dala hangzik, mintha reggeli ének melodiája hangzanék. Az egész természet felébredt s lebilincselő öröm tartja fogva az érzékeket. Valami finom gőzpara emelkedik a derült égbe, mintegy fátyolként fedezve be a völgyeket, úgy tűnik fel, mintha e párákban égben nyúlnának a távoli hegyek, s minden pillantásunk a megvilágított tájon czirkál. A kakas éber hangjától fölbresztett földműves is elhagyja nyugvóhelyét s vigan készíti elő kunyhója előtt eszközeit, hogy munkáját, melyet tegnap félbe hagyott, ismét folytassa. Az állatok is ujjongva köszöntik a napot, élelmet keresni indulnak; kimért léptekkel megy a csorda

kolcz) dolgozta ki még pedig a legjobb sikerrel, miért is Tom-Tit-et neki a június 2-iki postával elküldöttük.

A megfejtők csekély számát onnét magyarázzuk, hogy az ismétlések megkezdődvén, a tanuló ifjuság töab időt kénytelen tanulmányaira fordítani. Ezért nem közöltünk már mult számunkban sem rejtvényeket, melyekért a július 1-én megjelenő számban bőven kárpótoljuk előfizetőinket.

A RÁSZEDETTE ÖRDÖG.

Benedek Elek „Magyar Mese és Mondavilág“-ából.

Volt egyszer egy szegény ember. Ez a szegény ember ősz idején el akart menni cséplőbe, mert hát nagy volt otthon a nyomorúság s ha csépléssel nem szerez gabonát, bizony felkopik az álla azon a hosszú, hideg télen.

Az ám. Csakhogy nagy volt a baj. A szegény ember nem talált társat, a ki vele menjen csépelni, már pedig a gazdaemberek egy cséplőt nem állítanak a csűrbe. Úgy megy vigan a munka, ha legalább kettő veri ki a búza szemét. Mért nem akadt társa, ugyan mit gondoltok? Azért nem, mert egész nyáron rázta a hideg s úgy elment az ereje, hogy egy légygyel sem birt volna el.

Mit csináljon? A maga falujában nem talalt társat: címege a szomszéd faluba. Hátha ott akad egy bolond.

Még a fele utját meg sem tette, találkozik az ördöggel.

Köszöntik egymást illendőképpen s kérdi az ördög:

— Hová mégy, te szegény ember?

Feleli a szegény ember:

— Én bizony, édes ördög barátom, elindultam cséplőbe, de nem találok magamhoz való elég erős embert.

— Ejnye, de jó, örvendett az ördög — no lásd, én is csépelni szeretnék s én sem találok magamhoz elég erős társat.

— Hát akkor jól van, — szólt a szegény ember — próbáljunk egyet: legyünk társak. Hozd el a csépedet én hozzám, majd ott kipróbáljuk: mit tudsz.

Az ördög elment a csépe után, a szegény ember pedig visszafordult a falujába. Otthon bodzafából csépet csinált s úgy várta az ördögöt.

Megjött ez is nemsokára. Hozott egy akkora vasesépet, hogy elég lett volna emelni tiz embernek

— Na próbáljuk meg — mondá a szegény ember, hadd lám, átal tudod-e dobni a házon a csépedet?

Az ördög meglóditotta a csépjét s úgy keresztül repiteite a ház tetején, hogy csak úgy surrogott-burrogott a levegő.

Most már a szegény emberen volt a sor. Ő is fogta az ő bodzafa csépjét s fellóditotta. Szerencséjére éppen nagy szél volt, a szél felkapta a bodzacsépet s úgy elvitte, hogy többet nem is látták.

— Na, ördög barátom, — dicsekedett a szegény ember — így lóditod át, ha tudod! Hanem jól van, én meg vagyok elégedve a te erőddel, csak aztán ki ne dől a cséplésből.

Mindjárt elindultak s a szomszéd faluban beállottak egy helyre, a hol a legtöbb asztag volt. A szegény ember hamarosan csépet csinált bodzafából s megkezdették a cséplést. Először a szegény ember ütött rá egy kévére.

Mondta az ördögnek:

— Látod, ördög koma, így üss rá a kévére, hogy a földre lapuljon.

Az ördög egész erejéből rá ütött a kévére, de az felszökött vagy két ölnyire.

— Ohó! — kiáltott a szegény ember — az nem ütés. Úgy üsd meg, hogy a földhöz ragadjon a kéve.

Az ördög megmérgeződött s most még erősebben ráütött a kévére.

Bezzeg hogy felszökött a kéve egész a kakasüllőig.

Az ördög igazán elhitte, hogy a szegény ember erősebb mint ő, s valahogy el ne csapja magától, olyan lelkeiből csépelte, hogy egy nap kivert egy egész asztagot. Hét végivel aztán, mikor kikapták a részüket a gazdától, azt mondja a szegény ember:

— Hallod-e, ördög koma, itt van két csomó búza, Látod-e?

— Látom, felelt az ördög.

— No ha látod, hát azt mondom neked, hogy én megelégszem a kisebbik csomóval, legyen a tied a nagyobbik.

Örült az ördög s elfogadta a nagyobb csomót, pedig az csupa polyva volt. De hát ő ehhez nem értett s neveltett a „bolond“ szegény emberen.

Aztán haza mentek.

Telt, mult az idő s az ördög egyszer elment a szegény emberhez. Ez megkínálta kenyérral s az ördög nem győzött eleget enni a jó búza kenyérből.

— Hm! mondta az ördög — ezt már csakugyan nem értem, koma. A te kenyered olyan mint a kalács s az enyémet nem lehet megenni. Pedig egy búzából sütik.

— Hm, komám! — mondá a szegény ember — nem tud a feleséged kenyeret sütni. Majd megtanítanám én a feleséget, csak ne sütné nekem jó kenyeret!

Haza ment az ördög s otthon jól elverte a feleségét, a mért nem sütt jó kenyeret. De hiába verte, azután sem süttött jobbat.

Egy hét múlva, kettő múlva, ismét elmentek cséplőbe a szegény ember meg az ördög. Most már rozst csépeltek. Mikor osztásra került a sor, azt mondta a szegény ember:

— Na komám, most válaszd te a kisebb csomót, legyen a nagy az enyém. Az ördög beleegyezett a bolond fejével. Pedig hát úgy van az, hogy a rozsnál kisebb a polyvás csomó, mint a tiszta rozsa. Eppen megfordítva mint a búzánál.

Bezzeg hogy az ördög felesége megint olyan kenyeret süttött, hogy a kutya sem ette meg. Mérges volt az ördög s úgy elverte a feleségét, hogy az szegény feje haláláig sem felejtette el.

Harmadszor is elmentek csépelni. Most már elegy buzát kaptak, de ennél is a polyvából lett a nagyobb csomó. Az ördögnek mintha kezdest volna már megjönni az esze, s azt ajánlotta:

— Tudod mit, komám, osszszuk kétfelé mind a két csomót.

A szegény ember beleegyezett, de a nagy csomóból ott hagyta a részét s csak a kicsit vitte haza. Az ördög mind a két csomóból haza vitte a részt, de először a kisebbikből süttetett kenyeret.

S hát milyen kenyér lett belőle! Jobb a kalácsnál. Még a király is megehetne volna. Most már látta az ördög, hogy a szegény ember rászedte, de csúnyán. Szegyenlette is a dolgot erősen. Olyan nagyon szegyenlette, hogy többet nem is mert a szegény ember felé menni.

Azóta kerüli az ördög a szegény embert. Mondja is a példaszó: „A szegény embert még az ördög is kerüli!“

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunkra előfizetőket gyűjtöttek: Sz. G. tanácsos ur Székesfehérvár 8, Vimmer Géza Miskolcz 25, Kolofaut József Sopron 20, Deutsch Izsó Sopron 3, Tabakovics M. urhölgy Arad 8, Tirély Julia urhölgy Ujvidéken 15, Bruck Géza Ujvidéken 3, Fleischhacker Laura urhölgy Ipolysagon 17, Hackl István N.-Becs-kereken 12, Dobóczky Lajos tanár ur Privigyén 7, Gáll Sándor Székely-Udvarhelyen 7, Kovács Imre H.-Böszörmény 3. A kitűzött jutalmat 1 drb. aranyat Vimmer Géza gymn. tanuló, mint legtöbbet gyűjtő nyerte el.

Kerjük hátralékos előfizetőinket, hogy ujtsák meg előfizetéseiket, mert csak így lehetséges a tetemes anyagi áldozatokba kerülő lap fenntartása.

Lapunk július 1 száma kettős számban jelenik meg igen érdekes és változatos tartalommal.

Szerkesztői üzenetek.

Herezegh György. Budapest a gondolatok ügyesek. Petőfi gyöngysorait felhasználjuk. Dolgozata jó, de nagyon rövid. Fischer Gy. Kanizsa. Azt hiszi, hogy mi valakinek a lapját szándékosan tartjuk vissza. Ha a lap a postán elvesz, arról mi nem tehetünk, tessék irni s megküldjük. Jó névelésű ifju tisztességesen ír s a hiányzó számokat megkapja. A maga durva levele éretlen gyerekre vall. Gorombaságáért kiküszöböltetik az előfizetők közül.